

Araştırma Makalesi/Research Article**Türkiye’de Özel Okullaşma****Private Schools in Turkey***Evşen ALTUN ASLAN*****Öz**

Günümüzde eğitim, örgün ve yaygın olmak üzere iki farklı biçimde gerçekleştirilmektedir. Örgün eğitim, resmî ve özel okullar tarafından verilen ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite eğitimini kapsamaktadır. Resmî eğitim, parasız, giderleri devlet bütçesinden karşılanan okullar tarafından verilirken, özel okulların giderleri gerçek veya tüzel kişilerden elde edilen gelirlerden karşılanır. Örgün eğitimin verilmesine yönelik tarihsel süreçte öncelikle resmî okullar inşa edilmiş; ancak yaşanan toplumsal, ekonomik ve siyasal dönüşümler resmî okulların yanında alternatif olarak özel okulların da kurumsallaşmasına neden olmuştur. Bu bağlamda tarihsel süreçte özel okulları ortaya çıkaran yapısal koşulları anlamak, bugün eğitim alanında uygulanan neoliberal politikaların etkisi ile birlikte niceliksel olarak artan özel okullaşma meselesini anlamak için önemlidir. Elinizde tuttuğunuz bu çalışma, tarihsel süreçte özel okulların yaygınlaşmasında yapısal faktörlerin rolünü Türkiye özelinde göstermeyi amaçlamaktadır. Çalışmamız, veri seti ikinci el kaynaklardan oluşan nitel bir araştırmadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Özel Okul, Neoliberalizm

Abstract

Today, education is carried out in two different ways as formal and non-formal. Formal education includes primary, secondary, high school and university education provided by public and private schools. Formal education is provided free of charge by the schools which are covered by the state budget, while the expenses of private schools are covered by the revenues from real or legal persons. In the historical process for the delivery of formal education, primarily formal schools were built; however, social, economic and political transformations have led to the institutionalization of private schools as an alternative to official schools. In this context, it is important to understand the structural conditions that create private schools in the historical process, to understand the issue of private schooling which is increasing quantitatively with the impact of neoliberal policies applied in the field of education today. This work you hold in your hand, the impact of structural factors in the spread of private schools in Turkey aims to demonstrate in a special historical period. Our study is a qualitative research consisting of secondhand sources.

Keywords: Education, Private School, Neoliberalism

Geliş Tarihi/Received: 08.05.2019 - Kabul Tarihi/Accepted: 14.06.2019

* Bu çalışma, yazar tarafından Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Doktora Programı kapsamında, Dr. Öğr. Üyesi A. Faruk Mutlusu danışmanlığında hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

* Arş. Gör. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Burdur/Türkiye, ealtunaslan@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7703-1890.

GİRİŞ

Eğitim kavramının nasıl tanımlanacağına ilişkin literatürde çok farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Eğitim, her şeyden önce bireylerin kendi kişisel gelişimleri için gerekli olan bilgi bütünü olarak tanımlanabilir. Bu bilgilerin içselleştirilmesi uzun bir süreci gerektirdiği için eğitim bir süreç olarak da ele alınabilir. Eğitimin çok yönlü bir süreci anlatması farklı tanımlamaların yapılmasına da neden olmaktadır. Örneğin aile eğitimi, din eğitimi, meslek eğitimi gibi eğitimin farklı alanlarla olan ilişkisi tanıma ilişkin çeşitliliği ve farklılıkları ortaya çıkarmaktadır. Her birey bir ailenin içerisinde doğar, bu ailenin içinde bulunduğu nesnel koşullar ekseninde büyür, içinde yaşadığı topluma ilişkin birtakım bilgiler edinir, okullarda okur, bir meslek sahibi olur, çalışır ve hayatını sürdürür. Bu süreçte birey etkileşimde bulunduğu nesnel faktörler ve öznel deneyimlerin etkisi ile tutum ve davranışlarını şekillendirir. Dolayısıyla eğitim, bireyin sosyalleşme sürecindeki içselleştirdiği bilgi bütünü olarak kabul edilebilir.

Eğitim çalışmaları ekseninde geliştirilen teorik yaklaşımları, eğitimin işlevi ile ilgilenen işlevselci yaklaşımlar ile eğitim ve toplumsal eşitsizlik meselesini ele alan çatışmacı yaklaşımlar olarak iki ana başlık altında ele almak mümkündür. İşlevselcilere göre eğitim, toplumun devamlılığını sağlamak için gereklidir. Buna göre bireyler içerisinde yaşadıkları toplumun örf ve geleneklerine uygun olarak eğitilmeli ve toplumla uyum içerisinde tutum ve davranışlara sahip olmalıdır. Toplumsal düzenin devamlılığında eğitimin oynayacağı rol (Doğan, 2012: 88) ile ilgilenen işlevselci yaklaşımın aksine çatışmacı yaklaşım eğitimin toplumsal eşitsizlikleri derinleştirdiğini kabul eder. Çatışmacı yaklaşıma göre eğitim, bireysel gelişim veya toplumsal hareketlilik için bireye fırsat sunan bir toplumsal kurum değildir. Bireye toplumsal işbölümünü yeniden üretmek için sahip olması gereken becerileri aktaran toplumsal bir kurumdur (Aronowitz & Giroux, 1987: 69). Dolayısıyla eğitim sadece bireysel değil aynı zamanda toplumsal bir olgu olarak ele alınmalı ve çok yönlü tartışılması gereken bir konudur.

Bireyler, kendilerini geliştirmek, meslek sahibi olmak, toplumsal uzamda prestij/saygınlık/statü elde etmek amacıyla eğitim almak isteyebilirler (Kurul, 1994: 782). Şüphesiz bu talepler, eğitim alanında kurumsallaşma ihtiyacını hızlandırmış ve bu taleplerin karşılanması amacıyla eğitim kurumları inşa edilmiştir. Bu kurumlar arasında en önemlisi kuşkusuz okuldur. Okul, eğitim alanının vazgeçilmez ve kilit ögesi olarak kabul edilmektedir.

Literatürde, okulların tarihsel süreçte ilk olarak nerede ve ne zaman inşa edildiğine yönelik bilgiler net olmamakla birlikte okullaşma sürecinin Eski Yunan’a kadar geri götürüldüğü görülmektedir. Nitekim Platon’un hem kurucusu olduğu hem de dersler verdiği Akademia’sı ile Aristo’nun kurduğu Lykeion, özel okul statüsünde kurulan ilk okullar olarak kabul edilmektedir (Ak Küçükçayır & Cemaloğlu, 2016: 88). Eski Yunan’da eğitim, çocukları erdem ve kusursuzluğa ulaştırma çabası olarak kabul edilirdi. Ortaçağ’daki eğitim anlayışı ise, Eski Yunan’a benzemekte; ancak eğitimin, çocukları erdem ve kusursuzluğa erdirmeye çabasının din aracılığı ile gerçekleştirilebileceğine inanılırdı (İnal, 2006: 267). Bilimin ve aklın ön plana çıktığı Aydınlanma düşüncesi ile birlikte ise, eğitimde dini öğretiler gerilemeye başlamıştır. Tarihsel süreç içerisinde eğitime yönelik taleplerin çeşitlenmesi eğitim faaliyetlerinde kurumsallaşma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Eğitim faaliyetlerinde kurumsallaşma Sanayi Devrimi ile birlikte gerçekleşmiştir. Gelişen ticaret ve sanayinin ilerlemesi için gerekli olan nitelikli işgücünün yetiştirilmesi amacıyla parasız, kitlesel eğitim yaygınlaştırılarak ilk modern okullar inşa

edilmiştir. Buna göre fabrikalarda çalışmak için gerekli disiplin, dakiklik, toplumsal işbölümüne uygun kurallar aile dışında artık okullarda öğretilecektir (İnal, 2006: 267). Bu dönemde eğitim alanında bir tarafta geniş kitleler için parasız, kitlesel eğitimin uygulandığı resmî okullar inşa edilirken, diğer tarafta sanat, edebiyat, ekonomi alanındaki ayrıcalıklı konumunu korumaya çalışan burjuvazinin çocukları için özel okullar inşa edilmiştir. Bu minvalde tarihsel süreçte ilk olarak özel okulların burjuvazi ile birlikte yükselen orta sınıfa yönelik seçkin bir eğitim veren kurumlar olarak inşa edildiği kabul edilmektedir (Uygun, 2003: 109).

Modern okulların ortaya çıkışı ile birlikte okulların temelde resmî ve özel okul olarak ikiye ayrılması 18. yüzyıl sonunda gerçekleşmiştir. Fabrikalaşma ile birlikte kırdan kente göçün hızlanması, nitelikli işgücüne talebin artması gibi nesnel koşulların etkisi resmî okullaşmanın hızını artırırken, burjuvazi öznal koşullarını yeniden üretmek için özel okullaşmayı desteklemiştir. Bu bağlamda resmî ve özel okul ayrımında yapısal koşullar ile birlikte burjuvazinin ayrıcalıklı konumunu sürdürmek istemesinin etkili olduğu söylenebilir. Burjuvazinin çocuklarının ayrıcalıklı eğitim alması için inşa edilen özel okullar kurumsallaşmasının ardından hızla yaygınlaşmıştır. Tarihsel süreçte öncelikle burjuvazi çocuklarına yönelik ayrıcalıklı eğitim için inşa edilen özel okullar, eğitim alanının piyasaya açılmasının ardından niceliksel olarak artmıştır. Niceliksel olarak artan özel okullar karşısında burjuvazi dışında, ekonomik sermaye yoğunluklarına göre seçim yapabilme imkânına sahip olan orta sınıf aileler de özel okullara yönelmişlerdir. Bu durum eğitimde fırsat eşitsizliği tartışmalarını yeniden gündeme getirmektedir. Özel okulların niceliksel artışının eğitim alanına olan etkisi ile birlikte toplumsal alandaki eşitsizlikleri derinleştirmesindeki rolü göz önünde bulundurulduğunda, özel okullaşma meselesini tartışmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Zira Türkiye literatüründe özel okullar ile ilgili yapılan çalışmalar fazla gibi görünüyorsa da yeterli değildir. Çalışmamızın bu kapsamda literatüre katkı sunması amaçlanmaktadır. Bu minvalde çalışmada, Türkiye’de özel okulların ortaya çıkışı tarihsel süreç göz önünde bulundurularak açıklanacak ve özel okulların niceliksel artışına neden olan yapısal koşullar tartışılacaktır.

ÖZEL OKUL versus RESMÎ OKUL

Eğitim alanı, “örgün” ve “yaygın” eğitim faaliyetlerini yürüten kurumlar ve bu kurumlardan eğitim almak isteyen bireylerden oluşur. Örgün eğitim, belirli yaş grubundaki bireylere yönelik okullar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Yaygın eğitim ise, örgün eğitim sürecine hiç dâhil olmamış veya örgün eğitim kademelerinin herhangi birinden ayrılmış bireylere, millî eğitim sisteminin kurallarına uygun olarak eğitimlerini tamamlamalarını sağlayacak imkânları sunan, ayrıca meslek edindirmek veya yetenek ve becerilerin geliştirilmek için gerekli kurslar düzenleyen kurumlar tarafından gerçekleştirilir (İTO, 2003: 16). Bu bağlamda okul dışında çeşitli kurs adı altında faaliyet gösteren kurumlar yaygın eğitim kapsamı altında değerlendirilmelidir.

Örgün eğitim, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim şeklinde kademelendirilmiştir. Bu kademeler belirli yaş aralıkları esas alınarak belirlenmiştir. İlköğretim; ilkökul ve ortaokulları, ortaöğretim ise, lise ve dengi okulları kapsamaktadır.

Örgün eğitim faaliyetleri resmî ve özel okullar tarafından gerçekleştirilmektedir. Giderleri devlet bütçesinden karşılanan okullar resmî okullar¹ olarak kabul edilirken, gerçek veya tüzel kişilere ait, ücret karşılığı eğitim hizmeti sunan, giderleri gerçek kişilerden alınan ücretler ile vakıf, dernek gibi kurumlar tarafından bağış yolu ile karşılanan okullar ise özel okullar olarak kabul edilir (Uygun, 2003: 109). Özel ve resmî okullar arasındaki tek farklılık giderleri değildir, aralarında müfredat, personelinin özlük hakları gibi pek çok konuda farklılıklar bulunmaktadır. Ayrıca özel okulların kimler tarafından kurulacağı, özel okul personelinin özlük haklarının nasıl düzenleneceği, eğitim müfredatının nasıl olacağı ile ilgili düzenlemeler ve kurallar ülkeden ülkeye farklılık da gösterebilir.

Özel okullar, devletin gözetimi ve denetimi altında belirli bir ücret karşılığında faaliyet gösteren, yerli veya yabancı gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılan eğitim kurumlarıdır. Türkiye’de özel okullar, Millî Eğitim Bakanlığı’nın gözetimi ve denetimi altında eğitim faaliyetleri yürütürler. Bugün, özel öğretim kurumlarının nasıl ve kimler tarafından kurulacağı, yönetimi, denetimi, faaliyet alanları ve personel çalıştırmalarına yönelik kurallar, 2007 tarihli 5580 sayılı Özel Öğretim Kanunu’na göre belirlenmektedir. Türkiye’de,

1. Özel Türk Okulları
2. Azınlık Okulları
3. Yabancı Okullar
4. Milletlerarası Okullar

özel okul statüsündedir. Türkiye’de Aralık 2018 yılı itibari ile okulöncesi, ilkokul, ortaokul, lise kademelerinde toplam 11.694 özel okul bulunmakta ve bu okullara 1.351,712 öğrenci devam etmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], Millî Eğitim İstatistikleri, 2018: 41). 2016-2017 eğitim ve öğretim yılındaki 10.053 özel okul ve özel okullara giden toplam 1.217,755 (MEB, Millî Eğitim İstatistikleri, 2018: 41) öğrenci sayısını dikkate aldığımızda bile bir yıl içerisinde yüz binin üzerinde öğrencinin özel okulları tercih ettiği anlaşılmaktadır. Eğitim alanında özel okullara yönelik talebin artması ile özel okulların niceliksel olarak artışı arasında paralellik kurulabilir. Eğitim alanında özel okulların niceliksel olarak artması, bu kurumların ortaya çıkışı ve yaygınlaşmasında etkili olan faktörlerin anlaşılmasının önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda bu makale Türkiye’de tarihsel süreçte özel okulların ortaya çıkış sürecinde etkili olan yapısal faktörlerin rolünü göstermeye çalışmaktadır.

OSMANLI’DA ÖZEL OKUL

Türkiye’de eğitim tarihinin kökenleri Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. Osmanlı’da başlıca eğitim kurumları, Enderun Mektebi, medreseler ve mahalle mektepleridir. Medrese ve mahalle mekteplerinde Osmanlı tebaasına temel din öğretisi verilirken, Enderun Mektebi’nde gayrimüslim çocuklara eğitim verilmekteydi. Medrese ve mahalle mektepleri,

¹ Literatürde giderleri devlet bütçesinden karşılanan okullara yönelik devlet okulu, kamu okulu, resmî okul gibi farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Çalışmamızda 5101 sayılı Millî Eğitim Kanunu’nda kullanılan şekli ile giderleri devlet bütçesinden karşılanan okullar için resmî okul kavramı kullanılmıştır.

disiplin ve denetim altında olmayan halk veya cemaatler tarafından açılan eğitim kurumlarıydı ve bu eğitim kurumları eğitimi bir hayır işi olarak gerçekleştiriyorlardı (Uygun, 2003: 108). Buna karşılık Enderun mektebi, din eğitiminin yanında müzik, dil, edebiyat, matematik öğretimine de yer vermekteydi (Sakaloğlu, 2018: 790). Osmanlı’da eğitimin hayır işi olarak görülmesinin bırakılması ve bir kamu görevi olarak benimsenmesi Batı ile aynı yüzyılda, 19. yüzyılda gerçekleşmiştir (Sakaloğlu, 2018: 24). Böylece Osmanlı’da eğitim alanında, vakıf ve cemaatlerin yanında modern eğitim kurumları olan okullar da kurumsallaşmaya başlamıştır.

Osmanlı’da eğitim alanında kurumsallaşma öncelikle resmî okulların açılması ile başlamıştır. Çok uluslu bir toplumsal yapıya sahip olan Osmanlı’da yaşayan yabancı ve azınlıkların eğitim taleplerinin artması ile birlikte resmî okulların yanında özel statülü eğitim kurumları da inşa edilmiştir. Osmanlı’da özel statülü okulların ortaya çıkışında, yabancı ve azınlıkların eğitim talebi ile birlikte eğitimde modernleşme çabaları etkili olmuştur. Özellikle Tanzimat ve Islahat Fermanlarının özel statülü okulların yaygınlaşmasındaki rolü önemlidir.

Tanzimat Fermanı’nda eğitim ile ilgili doğrudan bir madde yer almamış (Baytal, 2000: 24); ancak eğitim alanında önemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Dini mekteplerin yanında yeni eğitim kurumları açılmaya başlamıştır. Islahat Fermanı’nda azınlıklara cemaat olarak okul açabilme izni verilmiştir (Keçeci Kurt, 2012: 108). Yabancı ve azınlıklara yönelik eğitim hizmetlerinden kilise ve vakıflar sorumlu tutulmuştur. Yukarıda bahsettiğimiz gibi Osmanlı’da 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar eğitim ve öğretim işlerinden vakıflar ve cemaatler sorumlu tutulmuştur. Dolayısıyla açılan bu kurumlar henüz modern bir okul görünümünde değildir (Gündüz, 2015: 22-27). Çünkü eğitim henüz devletin asli görevi olarak kabul edilmemektedir. Osmanlı’da modernleşme çabaları içerisinde yeni eğitim kurumlarının açılması, yabancı ve azınlıklara ait okulların kontrol altına alınması ve kurumlar arasında ortaya çıkan karmaşıklığı ortadan kaldırmak için eğitim alanında ilk ve belki de en önemli adım, 1857 yılında eğitim ve öğretim hizmetlerinin devlet eliyle yürütülmesi amacıyla Maarif Nezareti’nin kurulmasıdır. Maarif Nezareti’nin kurulması ile birlikte eğitim ve öğretimde vakıf ve cemaatlerin tekelini ortadan kaldırmış ve modern eğitim kurumları inşa edilmeye başlamıştır. Eğitimde kurumsallaşma çabaları ekseninde 1869 yılında Maârif-i Umûmiye Nizamnâmesi yayınlanmış ve örgün eğitim, ilkokul, ortaokul, lise, üniversite olarak kademelendirilmiştir (Akyüz, 2011: 13).

Devlet tarafından kurulan resmî okulların yaygınlaşmaya başladığı bu dönemde, tüccar, zanaatkâr, banker, sigortacı ve komisyoncuların yanında memur, asker ve ilmiye sınıfına mensup bazı varlıklı kimselerin oluşturduğu Osmanlı aristokrasisi, çocuklarının ayrıcalıklı bir eğitim alması için arayışa girmişlerdir. Bu bağlamda Osmanlı aristokrasisinde oluşan talebi karşılamak amacıyla resmî okullar dışında özel okullar inşa edilmeye başlamıştır. Özel okul açmak isteyenlere yapılan yardımlar sayesinde özel okullar Osmanlı’da hızla yaygınlaşmıştır (Şimşek, 2014: 211). Özel okulların da açılması ile birlikte, Osmanlı’da okullar; yönetimi devlete ait olan Mekatib-i Umûmiye ve sadece gözetimi devlete ait olan, yönetimi gerçek kişilere ve vakıflara ait olan Mekatib-i Husûsiye olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Kulaksızoğlu vd., 1999: 220).

Osmanlı’da yaygınlaşan özel okulların kurumsallaşma sürecinde gerekli yasal düzenlemeler 1876 yılında kabul edilen Kanun-i Esasi ile birlikte devam etmiştir. Kanun-i Esasi’de eğitim-öğretim serbestliğini düzenleyerek (Keçeci Kurt, 2012: 110) özel

okullaşmanın yaygınlaşmasını hızlandırmıştır. Osmanlı aristokrasinin talebi ile yabancı ve azınlık okullarının dışında özel okullar açılmış olsa da özel okul statüsünde kabul edilen yabancı ve azınlık okullarına yönelik talep oldukça fazladır. 1896 yılında gerçekleştirilen bir istatistiğe göre, o yıllarda Osmanlı’da ilköğretim kademesinde 30.000 öğrenci Müslüman okullarda, 76.000 öğrenci ise gayrimüslim okullarda eğitim almaktaydı. Bu 76.000 öğrencinin 7.000 de yabancı okullarda eğitim görmekteydi. Ortaöğretimde ise yabancı okullara giden öğrenci sayısı ilköğretime oranla oldukça yüksekti. Buna göre Müslüman okullarda 5.000 öğrenci eğitim alırken, gayrimüslim okullarda 11.000 öğrenci eğitim alıyordu ve bu 11.000 öğrencinin içerisinde 8.000’i yabancı okullara gidiyordu (Mayeur-Jaouen’den aktran Yorulmaz, 2000: 713). O dönemde yabancı veya azınlık okullarında eğitim almak Müslüman halk için de önemli bir durum haline gelmiştir. Yabancı okullara talebin artması karşısında Osmanlı’da yabancı okullara ilişkin denetim ve gözetimi artırmak amacıyla 1915 yılında Mekâtib-i Hususiye Talimatnamesi hazırlanmış ve bu talimatname ile yabancı okulların açılması zorlaştırılmıştır. Azınlıkların okul açabilmesine ilişkin hukuki düzenlemeler ise, 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması ile gerçekleştirmiştir. Antlaşma ile azınlık olarak kabul edilen Ermeni, Musevî ve Rumların her türlü eğitim-öğretim kurumu kurabilmeleri ve yönetebilmeleri kabul edilmiştir (Duman, 2005: 308).

Bu bilgiler ışığında Osmanlı’da özel okulların ortaya çıkışını etkileyen koşullar şöyle sıralanabilir:

- ❖ Eğitimde modernleşme çabası
- ❖ Osmanlı’da yaşayan yabancı ve azınlıkların çocukları için ayrı bir eğitim talep ediyor olması
- ❖ Osmanlı aristokrasinin çocukları için ayrıcalıklı bir eğitim aldirmek istemesi (Şimşek, 2014: 212).

TÜRKİYE’DE ÖZEL OKULLAR

Osmanlı’da eğitim alanı, dini mektepler, Maarif okulları, yabancı ve azınlık okullarından oluşan parçalı bir yapıdaydı. Bu parçalı yapıyı birleştirme adına kimi adımlar atılmış olsa da eğitimde birlik bir türlü gerçekleşmemiştir (Toprak, 2002: 54). Cumhuriyetin ilanından itibaren eğitimde bütünleşme adına önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerden ilki 3 Mart 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu’dur. Bu kanun ile eğitim alanında faaliyet gösteren tüm okullar 2 Mayıs 1920’de kurulan Maarif Vekâlet’ine bağlanmıştır. Kanun ile birlikte eğitim ve öğretimde birlik sağlanması hedeflenmiştir. Yabancı ve azınlık okulları da devletin gözetim ve denetimi altına girmiştir (Uygun, 2003: 118).

Cumhuriyet’in ilanından sonra Türkiye’de özel okul statüsünde bulunan okullar arasında Osmanlı’dakine benzer bir biçimde yabancı okullar ağırlıktaydı. Yabancı okulların niceliksel olarak fazla olması, ailelerin çocuklarını yabancı okullara göndermesi, bu alanda Türk özel okullarının eksikliği olarak kabul edilmiş ve özel okulların açılması teşvik edilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk 1925 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde yaptığı konuşmasında bu talebi dile getirmiş ve özel okulların yaygınlaşması için özel girişim çalışmalarının yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu girişimlerden ilki 1928 yılında “Türk Maarif Cemiyeti” kurulmasıdır. Bu derneğin kuruluş amacı, ekonomik sermayesi yüksek olanlar tarafından eğitime muhtaç çocuklara eğitim yardımı yapmaktır (Çelebi, 2004: 37). Cemiyetin kuruluşunun ardından 1931 yılında Ankara’da ilk özel okul

açılmış ve eğitim hayatına başlamıştır. 1946 yılına gelindiğinde cemiyet isim değiştirerek Türk Eğitim Derneği adını almıştır (Türk Eğitim Derneği [TED], 2018). TED kolejinin kuruluşunu sağlayan en önemli faktörlerden biri yabancı dilde eğitim veren bir Türk okulunun açılmasına yönelik taleptir. Özellikle İngilizce Amerikan okullarının hâkimiyeti altındaydı ve bu hâkimiyeti ortadan kaldırmak için yabancı dilde eğitim veren Türk okullarına ihtiyaç duyulmaktaydı (Toprak, 2002: 55).

Bu dönemde özel okulların açılmaya başlaması ile birlikte, özel okulların bütün faaliyetlerinin denetimi ve gözetimi amacıyla 1935 yılında Maarif Vekâlet’ine bağlı olarak Özel Okullar Direktörlüğü kurulmuştur (MEB, 2014). 1960’lara gelindiğinde 1961 Anayasası, eğitim ve öğretimin devletin gözetiminde ve denetiminde serbest olduğunu belirterek özel okulların kuruluşuna ilişkin gerekli hukuki güvenceyi sağlamıştır. Devlet okullarında ulaşılmak istenen seviyeye uygun olarak hareket edeceği kabul edilen özel okulların böylece yaygınlaşması sağlanmıştır (Uygun, 2003: 114). 60’lı yıllara gelene kadar durağan bir yapıda olan özel okullaşma böylece hızlanmıştır. 1962 yılında gerçekleştirilen 7. Millî Eğitim Şûrasında önceki Şûralardan farklı olarak ilk defa özel okullar meselesi gündeme gelmiştir. Şûrada özel okulların yaygınlaştırılması için gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması gerekliliği gündeme getirilmiştir (MEB, 2018). Böylece özel okulların yaygınlaşmasına yönelik gerekli yapısal koşullar sağlanmaktadır. Bu bağlamda ilk olarak özel okulların yaygınlaşmasına yönelik hukuki düzenlemeler yapılmıştır. 1965 yılında 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun, özel öğretim kurumlarının kimler tarafından açılabileceği, yönetimi ve denetimi ile ilgili hükümleri içermektedir. Kanun, Türk, yabancı ve azınlık okullarına ilişkin ayrıntılı hükümler kapsamaktadır. Kanun ile yabancılar tarafından açılmış olan özel eğitim kurumlarına kamu arazileri tahsis edilmiştir (625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu md.20). Aynı zamanda Türkiye’de okul açmak isteyen yabancılar için bu amaçla Türk vatandaşları ile ortak olacak bir vakıf kurmaları ve bu vakıflar aracılığıyla uluslararası nitelikte özel okul açabilmeleri sağlanmıştır (625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu md.5). Özel okullara yönelik kanuni düzenlemelerin yanında kalkınma planlarında da kamusal eğitim kurumları üzerindeki talebi azaltmak ve belirli gelir grubundaki öğrencilere eğitim imkânı sağlamak amacıyla özel okulların açılması teşvik edilmiştir (DPT, İkinci (1968-1972), Dördüncü (1979-1983) ve Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planları (1985-1989). Resmî okulların yanında özel okulların da açılmasının fırsat eşitliği sağlayacağını ve böylece sosyal adaleti gerçekleştirebileceği savunulmuştur (DPT, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1979-1983).

Cumhuriyetin ilanından itibaren 1980’lere gelene kadar devlet eliyle özel okullaşmanın yaygınlaştırılması için gereken adımlar atılmaktadır. Özel okullara yönelik hukuki düzenlemelerin yapılması, özel okul açmak isteyenlere yönelik teşvikler yapılması bu duruma örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Cumhuriyetten sonra Osmanlı’daki yabancı okulların etkinliğinin azaltılması ve bu amaçla özel Türk okullarının açılması teşvik edilmiş olsa da 1960’lı yıllardan sonra yabancıların da özel okul açmalarını kolaylaştıracak düzenlemeler yapıldığını görülmektedir.

1980 SONRASI ÖZEL OKULLAR

1980’li yıllara gelindiğinde özel okullar açısından önceki yıllara göre niceliksel olarak ciddi bir artış yaşanmıştır. Bu artışa neden olan, kapitalizmin dünyada girdiği yapısal krizi, kamusal malları özelleştirerek aşmaya çalışması sonucu eğitimden sağlığa, sosyal

güvenliğe kadar pek çok kamusal hizmetin özelleştirilmesidir. Ulusal sorunların sermaye artırımını ile giderilmesi politikası, ulusal ekonomiyi piyasaların eline bırakmakla karşı karşıya bırakmıştır (Rutz & Balkan, 2015: 54). Böylece 1980 sonrası finansal serbestleşme politikaları olarak tanımlanan bir dizi politika Türkiye’de de hayata geçirilmeye başlamıştır. Uluslararası Para Fonu (IMF) ile anlaşma yapılmıştır (Rutz & Balkan, 2015: 55). Ardından 24 Ocak 1980 Kararları ile ithal ikameci anlayış bırakılmış ve serbest piyasa ekonomisi benimsenmiştir (Tüleykan & Bayramoğlu, 2016: 403). Devletin ekonomiye müdahalesini sağlayan araçlar sınırlandırılmış, kamusal hizmetler özelleştirilmiş ve piyasanın talepleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir (Sayılan, 2006: 44). İşte bu küresel serbest girişimi teşvik eden politikaların yeni adı neoliberalizmdir (Rutz & Balkan, 2015: 54).

Neoliberalizm, devlet tarafından finanse edilen kamusal hizmetlerin rekabete kapalı olduğunu ve bu yüzden de kalitesiz olduğunu savunur. Hizmetlerin sunumunda kalitenin artırılması için rekabetçi bir alan yaratılması gerekir. Neoliberal yaklaşıma göre, kamusal mal ve hizmet sunumu serbest piyasa koşullarında devlet dışında özel sektör ve vakıflar tarafından da yerine getirilebilir (Sallan Gül, 2006: 45; Yıldız, 2008: 17). Buna göre eğitim, sağlık gibi kamusal hizmetler, özel sektör tarafından da verilebilir. Rekabet içerisinde sunulan kamusal hizmetler karşısında birey de bir müşteri olarak, istediği ve beğendiği hizmeti satın alır.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, eğitim sadece bireyin kişisel gelişim sürecine katkıda bulunan toplumsal bir kurum değildir. Aynı zamanda toplumu da ilgilendiren, toplumsal kalkınmaya katkıda bulunan bir kamusal hizmettir. Bu nedenle talebi her zaman yüksektir. Eğitim alanının neoliberal politikalarla birlikte piyasaya açılması, devlet dışında gerçek veya tüzel kişiler tarafından kurulan özel okullaşmayı da niceliksel olarak artırmıştır. Şüphesiz eğitimde özelleştirmeler sadece özel öğretim kurumlarının açılması ile sınırlı değildir. Yemek, ulaşım gibi hizmetlerin özelleştirilmesi, müfredatın piyasa taleplerine uygun olarak düzenlenmesi de eğitimde özelleştirme uygulamaları kapsamında ele alınmaktadır. Ancak bu çalışma eğitimde neoliberal uygulamalardan biri olan özel okullaşma meselesi ile ilgilenmekte ve konuyu bu şekilde sınırlandırmaktadır. Zira Türkiye’de özel okullaşmanın tarihsel sürecine baktığımızda 1980 sonrası niceliksel olarak önceki dönemlere göre ciddi bir artış göstermesi çalışmamız için oldukça önemlidir. Çünkü 1980 sonrası özel okullaşmanın artmasını sağlayan en önemli neden ekonomiktir. Bir başka ifade ile sermayenin kâr elde etmek amacıyla talebi yüksek, kamusal bir hizmet olan eğitimi piyasalaştırmasıdır.

Neoliberal eğitim politikalarının hayata geçirilmesini kolaylaştıracak gerekli koşulların oluşturulması amacıyla öncelikle hukuki güvenceler sağlanmıştır. İlk olarak 1982 Anayasası ise özel ilk ve orta dereceli okulların kanunla düzenlenecek esaslara bağlı olacağı kabul edilmiştir (1982 Anayasası, md.42). 23.06.1985 yılında ise, özel öğretim kurumlarının açılışını, işleyişini düzenlemek amacıyla yönetmelik çıkarılmıştır. Özel öğretim alanının tamamıyla piyasaya açılmasını sağlaması için 02.06.1988 tarih ve 326 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname kabul edilmiştir. Bu kararname ile özel öğretim kurumlarına öğrenci ücretlerinin belirlenmesinde serbestlik tanınmıştır. Böylece bu düzenleme eğitim alanını tamamıyla rekabete açılmasını kolaylaştırmıştır (Uygun, 2003: 115). Özel okullaşmanın yaygınlaşmasına yönelik gerekli hukuki düzenlemelerin yapılmasının ardından özel okul sayılarında ciddi bir artış yaşanmıştır. Örneğin 1979-1980 arası 90 olan özel ilkokul sayısı 1989-1990 yılları arasında 35’i azınlık, 5’i yabancı okul olmak üzere 155’e çıkmıştır. Benzer bir biçimde özel ortaokul sayısı da 77’den 171’e

çıkıştır. 171 özel ortaokulun içerisinde 15’i azınlık, 17’si ise yabancı okuldur. 1989-1990 yılları arasında toplam 154 özel lise arasında 13’ü azınlık, 16’sı ise, yabancı okuldur (Okçabol, 1990: 62-63).

1980 sonrası özel okulların niceliksel olarak artışı ilerleyen yıllarda da devam etmiştir. Çünkü özel okullar artık sadece üst ve üst orta sınıfın çocukları için nitelikli ve ayrıcalıklı bir eğitim veren ve nicelik olarak sınırlı değildir. Özel okulların sayısı artmış ve farklı gelir grubunda yer alan aileler için, farklı motivasyonlarla resmî okullar karşısında alternatif olarak tercih edilebilecek bir okul olarak inşa edilmiştir. Bu artış 2000’li yıllarda da devam etmiştir. Özel okulların niceliksel olarak artması ile birlikte 1965 yılında kabul edilmiş olan 625 sayılı kanunun özel okullara ilişkin getirdiği kuralların yeniden gözden geçirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. 2007 yılına gelindiğinde 625 sayılı kanun yürürlükten kaldırılarak, 5580 sayılı Özel Öğretim Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanun ile özel okulların açılma koşulları, personeli, devri, mali destekleri, yönetimi, denetimi ve gözetimi ile eğitim ve öğretim faaliyetleri yeniden düzenlenmiştir (Ayrıntılı bir tartışma için bkz. Taşkın, 2010).

Türkiye’de özel öğretim kurumlarının niceliksel olarak artışında 2014 yılı önemlidir. Çünkü 2014 yılında, dersanelerin 6528 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile kapatılması veya özel okullara dönüştürülmesi ile ilgili hukuki süreç başlatılmıştır (Ayrıntılı bir tartışma için bkz. Garipoğlu, 2016). Bu süreç niceliksel olarak yükselişte olan özel okulların daha fazla artmasına neden olmuştur. Aşağıda 5580 sayılı kanun çıkarıldıktan sonra özel okullaşma sürecinin nasıl bir seyir izlediğine dair bir tablo verilmiştir.

Tablo 1. Özel Okulların Tüm Okullara Oranı

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Tüm kademele r	4,7	4,5	4,5	4,8	6,6	6,5	10,8	10,3	12,8	12,8	14,7
Okul Öncesi Eğitim	6,4	5,3	5,6	5,9	12,1	13,4	14,7	16,2	16,8	17,7	20,1
İlkokul	-	-	-	-	-	-	3,8	4,4	5,2	5,2	6,5
Ortaokul	-	-	-	-	-	-	5,7	6,5	9,0	8,3	10,0
İlköğretim (Toplam)	2,5	2,7	2,6	2,7	2,9	4,1	4,5	5,2	6,7	4,8	5,3
Genel ortaöğretim	18,6	19,3	17,4	18,9	20,1	21,5	26,9	29,7	47,2	43,0	45,6

Kaynak: (Eğitim Reformu Girişimi [ERG], Eğitim İzleme Raporu, 2018: 164)

Tablo 1’e baktığımızda, 2014-2015 eğitim öğretim yılındaki özel okul sayılarının önceki yıllara göre ciddi bir artış gösterdiği ve bu artışın da her yıl devam ettiği görülmektedir. Özel okul sayısındaki artış ile birlikte eğitim alanında alternatif okulların yaratılması bu okullara giden öğrenci sayısının da artmasını beraberinde getirmiştir.

Tablo 2. Özel Okul Öğrencilerinin Oranı

Yıllar	2007 - 2008	2008 - 2009	2009 - 2010	2010 - 2011	2011 - 2012	2012 - 2013	2013 - 2014	2014 - 2015	2015 - 2016	2016 - 2017	2017 - 2018
Tüm kademele r	2,6	2,7	2,8	2,9	3,2	3,3	4,0	5,2	7,5	7,6	8,3
Okul Öncesi Eğitim	6,0	5,1	5,2	5,4	9,5	11,6	12,8	14,8	15,9	15,5	15,7
İlkokul	-	-	-	-	-	3,0	3,3	4,7	5,7	5,4	6,0
Ortaokul	-	-	-	-	-	3,2	3,3	4,0	5,0	4,8	5,3
İlköğretim (Toplam)	2,1	2,3	2,4	2,5	2,8	3,1	3,3	4,0	5,0	4,8	5,3
Genel ortaöğretim	5,6	5,8	5,8	6,0	6,7	7,1	7,4	9,3	20,4	20,0	22,7

Kaynak: (ERG, Eğitim İzleme Raporu, 2018: 164).

2014 yılından itibaren uygulanan ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından çocuklarını özel okula göndermek isteyen Türkiye Cumhuriyeti (5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Ek md.1) vatandaşlarına verilen eğitim ve öğretim desteği de aileleri özel okullara yönlendirmiştir. Resmî okulların yanında bir alternatif olarak özel okulların açılması ve ailelere bakanlık tarafından maddi destek sağlanması, ailelerin özel okul taleplerini de artırmıştır. Bakanlık tarafından ailelere verilen eğitim ve öğretim desteği ise, şu şekildedir:

Tablo 3. Özel Okullarda Öğrenim Gören/Görecek Öğrenciler İçin Verilecek Eğitim ve Öğretim Desteği

	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Okul Öncesi	2.500,00	2.680,00	2.860,00	3.060,00	3.290,00
İlkokul	3.000,00	3.220,00	3.440,00	3.680,00	3.960,00
Ortaokul	3.500,00	3.750,00	4.000,00	4.280,00	4.610,00
Ortaöğretim	3.500,00	3.750,00	4.000,00	4.280,00	4.610,00
Temel Lise	3.000,00	3.220,00	3.440,00	3.680,00	3.960,00

Kaynak: Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü, *5580 Sayılı Kanun Kapsamındaki Özel Okullarda Öğrenim Gören/Görecek Öğrenciler İçin Verilecek Eğitim ve Öğretim Desteği Uygulama E-Kılavuzu*, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 verilerine göre hazırlanmıştır.

Tablo 3’e baktığımızda devletin, özel okullaşmayı teşvik edecek gerekli ekonomik ve hukuki koşulları sağladığını söylemek mümkündür. Artık aileler için özel okullar resmî okulların yanında bir alternatif olarak ele alınmaktadır. Ancak neoliberal eğitim politikalarının özgürlük anlayışı ekseninde bir pazara dönüşen eğitim alanında ailelerin alternatifler okullar arasında özgürce seçim yapabilmesi neoliberal eğitim alanının yeniden üretimine neden olmaktadır.

SONUÇ

Hayatımızı sürdürebilmek için yeni bilgilere ihtiyaç duyar ve bu bilgileri edindiğimiz kişi ve kurumlarla iletişim halinde bulunuruz. Bu bilgileri edindiğimiz süreç eğitim olarak tanımlanır. Şüphesiz bu öğrenme sürecinde bize bilgi aktaran farklı toplumsal kurumlar bulunur. Aile ve eğitim bu toplumsal kurumların başında yer alır. Çünkü çocukluk, ergenlik ve yetişkinliğe geçiş döneminde bu iki toplumsal kurumla kurduğumuz ilişkiler diğer toplumsal kurumlara göre fazladır.

Aile, bireyin tutum ve davranışlarını içselleştirmesinde birincil etkiye sahip olan toplumsal kurumdur. Toplumsallaşma sürecinde bireye birtakım değer yargılarını aktarır. Ancak bireysel gelişim için bireyin kendi akrabaları ile birlikte belirli bir program dâhilinde yetiştirilmesine ihtiyaç vardır. Bu noktada okul kurumu ön plana çıkar. Okul bireye bir taraftan akademik aktarımda bulunurken diğer taraftan da kültürel bir aktarımda bulunur. Bu nedenle okul eğitimine kişisel gelişim ile birlikte toplumsal kalkınma için çok önem verilmektedir. Tarihsel süreçte okul kurumunu ortaya çıkaran ihtiyaç da bundan kaynaklanmaktadır. Eğitimde kurumsallaşma 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlamış ve ilk olarak parasız eğitim veren resmî okullar inşa edilmiştir. Çocuklarını parasız, resmî okullara göndermek istemeyen burjuva ise ayrıcalıklı bir eğitim için resmî okullar dışında paralı eğitim kurumlarının inşa edilmesinde etkili olmuş ve özel okulları tarih sahnesine çıkarmıştır. Bu bağlamda özel okullaşmanın ilk ortaya çıkışında içinde bulunulan yapısal koşullar ile birlikte öznel koşulların bir arada etkili olduğu söylenebilir.

Türkiye’de de öncelikle özel okullaşmayı etkileyen yapısal ve öznel koşullar Batı’daki örneklerine benzer özellikler göstermiştir. Osmanlı’da ilk olarak yabancı ve azınlıklara yönelik özel statülü okulların açılmasının ardından Osmanlı aristokrasinin çocukları için seçkin ve ayrıcalıklı eğitim veren okullara yönelik taleplerinin artması ile birlikte resmî okulların yanında yabancı ve azınlık okulları dışında yeni özel okullar açılmıştır.

Osmanlı’da özel okullaşma girişimleri, yabancı okulların diğer özel statülü okullara oranla daha fazla tercih edilmesi ile sonuçlanmıştır. Cumhuriyet’in ilanının ardından, eğitim sistemi yeniden biçimlendirilmiş ve ilk iş olarak özel okullaşma konusunda yabancı okulların etkinliğinin azaltılması hedeflenmiştir. Bu amaca yönelik ilk olarak İngilizce eğitim veren Türk Eğitim Derneği Koleji kurulmuştur. Ardından özel öğretim kurumlarının işleyişini düzenlemek amacıyla 1965 yılında 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanun’u çıkarılmıştır. 1980’li yıllara kadar özel okullar üst ve üst orta sınıf ailelerin çocukları için eğitim hizmeti sunan bir eğitim kurumu olarak kabul edilmiştir. Henüz niceliksel olarak artış göstermeyen özel okullar 1980 sonrası uygulamaya geçirilen neoliberal politikaların etkisi ile ciddi bir artış göstermiştir. Eğitim alanındaki neoliberalleşme ile birlikte eğitim alanı piyasaya açılmış, özel okulların açılmasına imkân verecek gerekli yasal düzenlemeler yapılmış ve özel okullar hızlı bir biçimde yaygınlaştırılmıştır. Yukarıdaki bilgileri göz önünde bulundurduğumuzda tarihsel olarak 1980’lerden sonra özel okullaşmanın niceliksel olarak artışındaki en önemli nedenin içinde bulunulan ekonomik ve siyasal koşullar olduğu söylenebilir. Bu bağlamda talebi yüksek olan bir mal olarak kabul edilen eğitim, sermaye için kâr elde edilecek bir alan olarak kabul edilmiş ve bu bağlamda önceleri sadece yüksek ekonomik sermayeye sahip olan üst sınıf için inşa edilen özel okullar, orta ve alt orta sınıf ailelerin çocukları için de bir alternatif olarak sunulmuştur. Dolayısıyla Türkiye’de özel okullaşma yapısal koşulların etkisi altında şekillendiği söylenebilir.

2000’li yıllara gelindiğinde özel okullaşma eğitim alanında önemli bir konu haline gelmiştir. Özellikle 2014 yılında dershanelerin kapatılması ve bir kısmının özel okula dönüştürülmesiyle, özel okulların sayısında ciddi bir artış yaşanmıştır. Ancak bu yaygınlaşma eğitimde kalite ve verimlilik meselelerini tartışmalı bir duruma getirmiştir. Bugün hemen hemen her ilde resmî okulların yanında özel okullar da bulunmaktadır. Neoliberalizmin inşa ettiği özgür birey de artık pazara dönüşen eğitim alanında alternatifler arasında tercih yapabilmektedir. Ancak bu durumun, toplumsal alanda ekonomik sermayesi yoğun olan ve olmayan aileler arasındaki ayrımın derinleşmesine neden olabileceği göz önünde bulundurulmalı ve eğitim alanında fırsat eşitliğini sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ak Küçükçayır, G. & Cemaloğlu, N. (2016). Türkiye’de Geçmişten Günümüze Özel Okullar ve Eğitim Politikaları Üzerine Bir Araştırma. K. Beycioğlu (Ed.) *Eğitim Yönetimi Araştırmaları* (s. 87-99). Pegem Akademi.
- Akyüz, Y. (2011). Osmanlı Döneminden Cumhuriyete Geçilirken Eğitim-Öğretim Alanında Yaşanan Dönüşümler. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1 (2), 9-22.
- Aronowitz, S. & Giroux, H. (1987). *Education Under Siege, The Conservative, Liberal, And Radical Debate Over Schooling*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Baytal, Y. (2000). Tanzimat ve II. Abdülhamid Dönemi Eğitim Politikaları. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 11, 23-32.
- Çelebi, M. (2004). Atatürk’ün Himayesinde Kurulan Türk Maarif Cemiyeti (1928-1933). *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, 19 (2), 35-53.
- Duman, İ. H. (2005). Azınlık Hakları ve Lozan Antlaşması. *TBB Dergisi*, 57, 307-321.
- Doğan, İ. (2012). *Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Eğitim Reformu Girişimi, 2018, *Eğitim İzleme Raporu*, 25.11.2018 tarihinde http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/EIR_2017_2018_29.11.18.pdf adresinden alınmıştır.
- Garipağaoğlu, B. Ç. (2016). Özel Dershanelerden Özel Okullara Dönüşüm Projesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 140-162.
- Gündüz, M. (2015). Türkiye’de Eğitimin Kısa Tarihi. A. Gümüş & A. Gümüş (Der.). *Türkiye’de Eğitim Politikaları* (s.22-27). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- İnal, K. (2006). Neoliberal Eğitim ve Yeni İlköğretim Müfredatının Eleştirisi. *Praksis Dergisi*, 14, 265-287.
- İTO (2003). *Dünyada ve Türkiye’de Özel Okullar*. İstanbul: Kırmızı Tanıtım Yayıncılık.
- Keçeci Kurt, S. (2012). Osmanlı Devlet’inde Türklerin Açtığı Özel Mektepler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (19), 105-123.
- Kulaksızoğlu, A., Çakar M. & Dilmaç, B. (1999). Türkiye’de ve Dünyada Özel Okulların Yapısı ve Gelişimi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11, 219-232.

- Kurul, N. (1994). Eğitim İstemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27 (2), 781-191.
- Rutz, H. J. & Balkan, E. M. (2015). *Sınıfın Yeniden Üretimi, Eğitim, Neoliberalizm ve İstanbul’da Yeni Orta Sınıfın Yükselişi*. N. Balkan (Çev.). İstanbul: H2O Kitap.
- Sakaloğlu, N. (2018). *Türkiye Eğitim Tarihi 11-20. Yüzyıllar*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sallan Gül, S. (2006). *Sosyal Devlet Bitti, Yaşasın Piyasa! Yeni Liberalizm ve Muhafazakârlık Kısılcacında Refah Devleti*. Ankara: Ebabil Yayınları.
- Şimşek, H. (2014). Osmanlı Devleti’nde Özel Okullar ve İlk Türk Özel Okulunun Tarihesine Dair Yeni Bilgiler. *Bilig*, 68, 209-230.
- Okçabol, R. (1990). Eğitimde 1980’li Yıllar. *Eğitim ve Bilim*, 14 (78), 61-71.
- Tan, M. (1987). Eğitimde Fırsat Eşitliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20 (1-2), 245-259.
- Toprak, Z. (2002). Ankara’nın İlk Özel Koleji 1928-1938. *Toplumsal Tarih*, 105, 54-57.
- Tüleykan, H. & Bayramoğlu, S. (2016). Türkiye’de 24 Ocak Kararları ile Başlayan Finansal Serbestleşmenin Günümüz İktisadi ve Mali Yapısına Yansımaları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 44, 401-420.
- Türkiye Eğitim Derneği, TED 2018, *Kuruluş Öykümüz*, 14.12.2018 tarihinde <https://www.tedankara.k12.tr/index.php/kurulus-oykumuz> adresinden alınmıştır.
- Yıldız, N. (2008). Neoliberal Küreselleşme ve Eğitim. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 13-32.
- Yorulmaz, Ş. (2000). Osmanlı-Fransız İlişkileri Çerçevesinde Osmanlı Topraklarında Açılan Fransız Kültür Kurumları ve Bunların Meşruiyet Kazanması (19. yüzyıl-20. yüzyıl başları). *OTAM*, 11, 697-768.
- Uygun, S. (2003). Türkiye’de Dünden Bugüne Özel Okullara Bir Bakış (Gelişim ve Etkileri). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2), 107-120.
- T.C. Anayasası (1982). T.C. Resmî Gazete. 18.10.1982.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, *Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü, 5580 Sayılı Kanun Kapsamındaki Özel Okullarda Öğrenim Gören/Görececek Öğrenciler İçin Verilecek Eğitim ve Öğretim Desteği Uygulama E-Kılavuzu*, 14.12.2018 tarihinde <https://ookgm.meb.gov.tr/www/egitim-ve-ogretim-destegi/icerik/600> adresinden alınmıştır.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2014). *Tarihçe*, 04.12.2018 tarihinde <https://ookgm.meb.gov.tr/www/tarihce/icerik/6> adresinden alınmıştır.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Geçmişten Günümüze Millî Eğitim Şûraları*. 04.12.2018 tarihinde <https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328> adresinden alınmıştır.
- T.C. MEB, *Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2017/2018*, 03.12.2018 tarihinde http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/06123056_meb_istatistikleri_org_un_egitim_2017_2018.pdf adresinden alınmıştır.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972*, 03.12.2018 tarihinde <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/%C4%B0kinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1968-1972%E2%80%8B.pdf> adresinden alınmıştır.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983*, 03.12.2018 tarihinde <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/D%C3%B6rd%C3%BCnc%C3%BC-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1979-1983%E2%80%8B.pdf> adresinden alınmıştır.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989*, 03.12.2018 tarihinde <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Be%C5%9Finci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1985-1989.pdf> adresinden alınmıştır.

625 sayılı *Özel Öğretim Kurumları Kanunu* (1965). T.C. Resmî Gazete, 18081, 08.06.1965.

5580 Sayılı *Özel Öğretim Kurumları Kanunu* (2007). T.C. Resmî Gazete, 10015, 08.02.2007.